

Cvetko Golar:

Beli konj.

Stara Šonajevica je že hodila nad šestdeset let po zemlji, bila je trhla in sklonjena pod bremenom starosti in je sama gospodinjala na svojem velikem posestvu. Drugih otrok ni imela razen sina Matije, in tudi njega ni bilo doma. Poslal ga je še njen rajnki mož v latinske šole, kesneje se je neki učil kmetovanja v mestu od učenih gospodov, česar pa stara mati ni in ni mogla razumeti. To je bilo že pred dobrimi petimi leti, in še zdaj ga ni hotelo biti od nikoder. Pisala mu je pismo na pismo, vabila ga je in moledovala, naj pride, češ, da je že stara in ne more biti povsod, v vinogradu in na polju, v kuhinji in hlevu. Pisala je, da ima zanj izbrano nevesto, zelo bogato vdovo, ali sin ni odgovarjal, kot bi pisem ne dobival. Pisal pa je po svoje: «Dolgi so večeri, ljuba mati, in opravil imam čez glavo. Pošljite mi zato —.» Je že prav, si je mislila ljuba mati; le počakaj, bomo videli, kdo se bo zadnji smejal. In ko na njegova nadaljnja pisma in prošnje ni odgovarjala, se je sin Matija vrnil.

Razveselila se ga je mati, videč njegovo zdravo moško postavbo. Vodila ga je okoli po njivah in ogradih, po goricah in slivju ter mu razkazovala gospodarstvo, in sin jo je z razumevanjem spraševal, da si je morala reči, da se je vendar nečesa naučil po svetu. Le o nevesti, ki mu jo je namenila, ni maral slišati. In ko je neki dan zopet silila vanj, češ, da je vdova za devet deklet, je sin oblekel suknjo in ji rekel, da gre obiskat sosede. Ker ga pa še drugo nedeljo ni bilo nazaj, je začelo mater skrbeti. Hodila je okoli voglov, po sadovnjaku, po skednjih in vzdihovala: «Moj Matija, o, moj Matija!» — Šla je v gornjo hišo, gledala skozi okno in se prijemala za čelo in grabila po sivih laseh: «Moj Matija, o, moj Matija! Ko bi vsaj na petek ne bil šel od doma!»

Skozi vas, skrito med zelenjem, za jablanami in slivami in potopljeno v jasno jutranjo svetlobo, je divjal beli konj. Srebrno mu je plapolala griva v pomladni sapi, kakor bi se trgal ogenj nad njegovo glavo, in rep se je vlekel in bliskal za njim, kot da je spleten iz samih isker. Planil je mimo cerkve, da se je zašibil zvonik, šinil je mimo hiš in skednjeve, mimo mlak in topolov — ali se ni utrnila zvezda?

Okoli rjave kočice, ki je bila ometana z ilovico in s slamo krita, je stala družba viničarjev. Bili so zatopljeni v čudne pogovore, zato ga niso videli in še trenili niso z očmi, ko je vihralo mimo

njih grozno lepo čudo. Videl ga je edino viničar Tunej, ki je ležal v hiši na peči in je gledal v steno. Pil je vino in nenadoma mu je zaplemenelo in zaplesalo pred očmi. Vzdignil se je, kot da ga je obšlo navdihnenje, zgrabil je steklenico in skočil iz hiše, da razodene neznano lepoto. Ko je stopil na prag, se je še enkrat zažgal rep na ovinku. Blisnil in izginil je v megleno daljavo. Dolgo je stal Tunej nepremično kakor kip in gibal s čeljustmi, preden se mu je razvezal jezik.

«Sosedje, ali ste videli? Oj, čudo neznano —» Globoko je zasopel, zamahnil z levo roko, v kateri je imel steklenico vina, razprostrl desnico in zadrževal s koščenimi prsti.

«Oj, Vajda, oj, Čuš, oj, Čeremožnica, ali te ni vrgel vznak hudi veter, ki je vstal za konjem? Barika, ali si ti?»

Samo baba Fekonjača, ki jo je Tunej zadnjo poklical po imenu, je malomarno obrnila svoj obraz z umazano pego na levem licu proti njemu in ga pogledala z zmedenimi očmi.

«Jaz sem precej dejal, da to ne pomeni nič dobrega,» je pravil suhi in dolgi Čuš, ki se ni dal zmotiti od Tuneja v svojem pogovoru. «Kokoš, pa ti zapoje kakor petelin! Veš, seveda, tista grahasta, ki je pila jajca.»

«Čuš, ali nisi nič videl?» Iznova je kriknil Tunej s preplašenim glasom in potegnil z roko po sivkastih licih. «Govoriš o kuri, po goricah pa leta črnošolcev konj.» Stopil je v sredo med nje, gologlav in bosonog, v zeleno poškopljenem jopiču in še zmeraj je krilil z rokami.

«O, Tunej, ali si v resnici zmešan, kar Bog ne prizadeni,» se je veselo smehljaj Vajda in kazal črne zobe. Lica so mu bila kot mreža, vsa v tenkih in ostrih črtah in zarezah.

«Oj, Vajda, ti gledaš pa vidiš toliko kot moj palec v čevljih! Sosedje, kje ste pa imeli oči, da niste videli? Čeremožnica, ti tudi ne? Joj!»

«Kaj pa, da smo videli,» je pokimal Čuš.

«Na peči si ležal in steklenico si imel na nosu. Takrat se Tunej potegne v svojo hišo kot polž, kadar vino pije.»

«Prešentani, nikar ne kriči tako! Ti si dolg kot dež pa neumen kot stopal Bel konj je dirjal mimo hramov, tak me poslušajte, kristjani! Ali vam nisem pravil včeraj, da sem videl slokega človeka v gosposkem klobuku in črni suknji, ki je taval okoli plotov?»

«Je že bil kak cigan, ki je hotel krasti,» je zavpil Vajda.

«Bog ne daj, da bi te slišal črnošolec! Ali se ne bojiš, da ti s točo ne oklesti še tiste pedi trsa, ki ga imaš —»

«Eh, Tunej, ali nisi videl samo Ravtarjeve kobile?» je prijazno omenil Vajda, ki se je mogoče zbal Tunejeve grožnje. In trsov bi bilo škoda.

«Kobilo, kobilo, saj je vse jutro vozila gnoj, ha — ha,» se je zadržala debeluhasta Fekonjača.

«Resnice nihče v vrečo ne dene, ženska,» je zrastel Tunej. «Ali res nisi videla, sosedka? Saj je mimo tekel, in kar gorelo je okoli njega. Na, pij!» Ponudil ji je steklenico in se je tresel od vina in strmenja.

Čeremožnica je bila umazana ženska z drobnim pegastim obrazom in očmi kot sova. Hlastnila je po steklenici in pila dolgo, dolgo. Nazadnje se ji je zaletelo, tolkla se je s pestjo po suhih prsih, preden je zamrmrala:

«O, nekaj sem videla pa sem mislila, da je bela koklja.»

«Daj sem,» se je oglasila Fekonjača. «Že od nedelje sem žejna! Čeremožnica je videla kokljo, Tunej pa kobilo!»

«Baba, glej, da te ne bo tepel jezik! Konj je bil, saj sem včeraj videl črnošolca, njegovega gospodarja. V tla je obračal oči in nikogar ni pogledal. Ali je imel slabo vest ali je pa premišljal, kam bi poslal točo. Ali ga nisi videla? Le še pij, sosedka, saj vino je dobro.»

«Hm, hm, saj bo menda res nekaj. Srečal me je, srečal neki potegnjeni človek v dolgi, prašni suknji. Pa sem mislila, da je kupec ali mešetar,» se je oglasila Čeremožnica.

«Potlej pa bo že nekaj res,» je menil Čuš, ki je tudi pokušal vino in si brisal usta.

«O — o, res in še kako res!» je potrdila s kričečim glasom Fekonjača. «Vino daj sem, jaz sem ga tudi videla. Tako je bil bel kot Paludov petelin pa nesel se je kar po zraku.»

«A — ha,» se je premislila Čeremožnica. «Ali nisem prej dejala, da je bila koklja? O, kako sem se zmotila! Konj je bil in čisto bel, kot jih jezdijo črnošolci. Tunej, ali ne, tam za goricami se je zabliskalo, za Paludovim hramom —»

«Kajne, da je bil,» je živo povzel Tunej. «Ali ni imel bele grive, in tudi izpod kopit je sul bel ogenj. Le krepko potegni, Vajda, saj ti nisi kot mlinar, ki tri dni melje, poldrugi pa poje.»

«Mogoče pa bi že utegnil biti. Saj meni se je tudi nekaj zameglilo pred očmi, pa sem mislil, da veter cesto pometa.» Vajda je zamišljeno kimal z glavo in pomolil vino sosedi.

«O ne, o ne, kaj bo veter! Bel konj je bil, rajši nekoliko srebrn,» je natanko vedela Čeremožnica. «Le ti pij, Vajda! In potegnil se je kot repata zvezda.»

Vsi so premišljevali čudni dogodek, in globoko se je zlivalo vino v grla. Ko je dobila steklenico Fekonjača, ki je strahoma opazovala, kako se suši vino, je izpregovorila:

«Meni pa se le zdi, da sem že nekje videla tistega konja. Menda na sejmu v Štrigovi —»

«Kako ga boš videla na sejmu, krca, ali misliš, da črnošolec kupuje konja v Štrigovi, prodaja pa v Čakovcu kakor cigani,» se je razjezil Tunej, ki je postajal ošaben.

«Nikoli ne bi mislila, da so srebrni konji na svetu.» Čeremožnica je majala z glavo in je gledala proti solncu v steklenico. «Še sveti Jurij nima tako lepega, pa je svetnik.»

«Pravijo, da se črnošolcu najbolj postreže s kislim mlekom, in tistega udari s točo, kdor mu ne dá, kar želi. Jaz ga imam skledo, če bi namenil priti. Kar domov grem,» je dejala Čeremožnica.

«Dobro zate! Jaz pa nimam ne mleka ne vina, in danes pride mogoče. Lep dan se je naredil in trs diši. Nazadnje pa lahko zaprem duri, kadar sem doma.» Vajda se je zvito nasmehljaj in si nažgal pipo.

«E, jaz pa grem v Mačkovce. Tam pri Novakovih imajo vino kot luč in mogoče naletim celo na črnošolca, mogoče bo dal za njega.»

Čuš se je vživel v svojo misel, ki mu je na lepem padla v glavo. Obrnil se je in šel.

Pred kočo je ostala sama Fekonjača, ki je iztisnila zadnje kaplje iz steklenice.

«Tunej, ali sod še teče?» je kriknila skozi duri in skočila v vežo.

Tunej je stopil na prag in pogledal za Vajdo, ki je trdo stopal vštric Čeremožnice. Oči so mu šle po goricah in šumah in se ustavile na širokem polju, porisanem z njivami in travniki, kjer se je zgrinjala solnčna meglica.

In beli konj se je že pasel po dobravah okoli Razkrižja. Rezgetal je in tolkel s kopiti, da se je kadila Mura in so žvenkljali zlati oblaki na nebu.

V kmečki hiši, ki je bila prostorna in topla, je sedela Paludova družina pri večerji. Luč, ki se je zibala pod stropom sredi okajenega kolobarja, je razsvetljevala šest oseb. Gospodar je gledal zamišljeno po svojih ljudeh in tiha nejevolja se mu je brala na rjavem, širokem obrazu.

«Mlad človek, ki je bil še precej lepo oblečen, je prejle postavil okoli hrama,» je izpregovoril kakor sam zase. Ob njegovih besedah se je zganila mlada hčerka na njegovi strani, vsaj tako se mu je zdelo, zato jo je ostro pogledal in se obrnil k ženi:

«Ti, kaj pa je z Magdico, ali ji ne daš nič dela, da gleda okrog voglov?»

«E, delo že sama najde, saj ga je dosti,» je odgovorila žena, ki je sedela na kraju mize in je imela polna, ogorela lica.

«Kaj pa, samo ona ga ni videla. Ali ne?» Oče se je nasmejal in gledal deklino, ki je vsa zardela. «Na pragu si stala in malo šarila okoli hiše.»

«E, kaj pa je zato! Naj malo postoji, se bo že jutri hitreje obrnila.» Mati je obstala prijazno z očmi na hčeri, ki je brezbržno strmela predse in hitro dihala. Bila je močna, okrogla deklica sedemnajstih let, oblečena v čiste, bele rokavce in pisano janjko. Temni, rjavi lasje so se ji kodrali nad čelom in okoli rdečih lic.

«Takšna je naša Magdica! Na pragu bi stala in gledala za ljudmi, ki pridejo mimo. Franček, kje pa si ti bil popoldan?»

«Ali ne veste? Saj ste mi rekli, naj grem z Matjažem v gorice. Polovnjake sva peljala,» je naglas povedal Franček, ki je bil droben deček in mlajši od sestre.

«Ali nista nič videla tistega človeka? Dolgo suknjo je nosil kot kaplan, samo da ni bila tako snažna, pa trd klobuk.»

«Takšnega moža pa nisva srečala. Le tisto žensko sva videla, ki je oni teden letela za našo svinjico. Še jezik je nama pokazala, potem pa se je skrila tam v Babjem ložiču. Mož pa nisva našla razen tistega Papeka, ki je otroka pod trs zakopal,» je hlapec počasi povedal.

«Ali ni imel palice? Pastirica Gelca je pravila, da je kuril tam v šarjaku in gobe pekel. In njemu je rekel, da je sveta Genovefa.» Franček se je smejal in se čudil Magdici, ki mu je jezo zagrozila.

«Lehko da je tisti, pravi navihaneč mora biti. Zunaj z vrta sem ga gledal, kako je šel z očmi po vseh oknih. Ali si ga ti videla, Magdica?»

«A, videla? Saj jih je šlo dosti mimo, in neki Prekmurec je platno prodajal.»

«Vidiš jo, kako se dela,» je pokaral oče deklico, ki bi se bila rada smehljala in je povzdignila oči k njemu. V njih so se svetile solze, in bela ruta, ki jo je imela na prsih, je lahno drhtela.

«Magdica, ali ga nisi videla?» je vprašala mati z božajočim glasom.

«Sem,» je dahnila. «Ali morem kaj za to,» je pristavila, ko je začutila na sebi očitajoči pogled očetov. Še bolj je zardela, in prsti, ki jih je položila na cvetoča lica, so nemirno trepetali.

«I, kdo pa je bil?»

Takrat so se vrata naglo odprla, in v izbo je stopil mlad človek, svetlih oči, zaripel v lica, kot da je ravno privihral iz razposajene družbe, polne vinskih duhov. Črno suknjo je imel odpeto in klobuk visoko na čelu. Veselo se je smehljaj, zamahnil z roko v pozdrav, ne da bi spregovoril in le z očmi je poiskal domačo hčerko. Pogledal je okoli sebe kot oni, ki ne ve, kam je prišel in zdaj misli, kaj bi storil. Gospodar je vstal in ni takoj našel besede, zato ga je prehitela žena:

«Kaj pa bi radi?»

Vse je ostalo tiho, le Magdica je položila glavo na mizo. Nepoklicani gost je odmajal in se obrnil in stopil skozi duri.

«Ali si ga videla? Tale tič je bil. Kaj neki išče? Zato sem ti naročil, da pazi na dekle!»

«Glej, pa bi ga bil ogovoril in pridržal, da bi vsaj vedeli, kdo je.»

«Saj si videla, kako se mu je mudilo. Ali v redu človek že ne more biti, drugače bi vsaj dober večer voščil.» Pogledal je hčer, ki se je sklonila pokonci in si brisala oči, zmajal je z glavo, kot bi nečesa ne mogel razumeti, in zamišljeno gledal deklico.

«Ali jaz sem že moral nekje videti tega pajdaša, samo kje —»

«Oh, jaz pa vem, kdo je,» se je spomnila dekla Julia. «Črnošolec je, saj so v goricah videli belega konja; tako se je podil, da se je zmajal zvonik in so zvonovi zapeli.»

«Eh, ti si pa njegova botra! Saj res, ti Matjaž,» se je obrnil k hlapcu, «stopi za njim in poglej, kam jo bo mahnil.»

Hlapec se je obotavljal, zato je skočil mali Franček in pogledal skozi okno. Zunaj je šumel veter z listjem, in po zraku so se zibale črne drevesne grmade.

«Menda ga ni nikjer, pa vendar ne vem.»

«O, kajpa da ga ni! Saj taki možje hodijo k viničaricam spat.»

«E, Matjaž, kar pojdi za njim, saj te ne bo vjedel.»

«Še jaz se ga ne bojim, saj črnošolec ni zver,» je dejala dekla in šla za hlapcem.

Mati je stopila k hčeri in jo prijela za glavo: «Kje si pa videla tistega moža?»

«Kaj jo boš vpraševala, ako noče vedeti! Pojdi rajša in zakleni hišne duri, ali pa čakaj, grem sam.»

x

I. A. Krylov-B. Vdovič: Svinja.

x

«Kdaj si ga pa videla?» je vprašala zopet, ko je odšel gospodar. Deklica je še zmeraj molčala in se ni ganila oprta s čelom ob mizo, zato jo je nalahko vzdignila:

«Ali je govoril s teboj?»

Pogledala je mater z rosnimi očmi in odmajala z glavo.

«Zakaj pa si gledala za njim, ali si ga danes prvič videla?»

Hči je potrdila, in ker se je vrnil skrbni gospodar, sta utihnili.

«Je že menda za hribi, tudi hlapec ga ni videl. Bog daj, da bi ga ne bilo več blizu. Zdaj pa spat, Magdica, in ti tudi, Franček! Danes ne hodi s hlapcem, pojdiva oba v hram!»

Ko sta ostala sama, je rekla žena:

«Kdo bi neki bil? Mlad je še in navidez ni napačen. Le bled je in nekako izgubljen.»

«Vrag ga že pozna! Nekakšen škric je, ki bi rad zmotil deklino. Tudi ni iz naših krajev in gotovo ni dosti prida.»

«Pa na pol gosposki je bil oblečen, in tudi umazan ni bil. Veš, kaj mislim? Če so črnošolci na svetu, morejo biti zares takšni.»

Žena je vprašaje pogledala moža, ki je sedel na posteljo.

«Hodi, hodi! Ne bodi nora kot Paničeva Bara! Pa naj bo že tako ali tako, meni se zdi vseeno znan,» je končal gospodar in ugasnil luč.

(Dalje prihodnjič.)

I. A. Krylov-B. Vdovič:

Svinja.

Zaneslo svinjo na gosposko je nekoč dvorišče.
Okoli kuhinj in konjušenj se je tam smukala,
prebredla blato vse je in gnojišče,
v pomijah do ušes se je do sita nacmokala,
a iz gosti domov prišla
je svinja, kakor je bila.

«No, pujsa, kaj si lepega tam zapazila?»
povpraša jo pastir;
«saj govori se venomer,
da biserov, zlatá je pri bogatih kot nikjer
in da povsod je v hiši sama svila.»
«Bosa je ta!» je svinja zakrulila;
«bogastva nisem tam nikakega zaznala,
povsod je samo blato in gnojišče,
in vendar sem domala
ondù izrila
skor vse dvorišče.»

Cvetko Golar:

〈Nadaljevanje.〉

Beli konj.

Drugo jutro in naslednje dni ni bilo čudnega tujca nikjer. Izginil je brez sledu in oče Palud je včasih nalašč postal za hišo ali ob topolih in se oziral po cesti, ali ne bi kje zagledal črne suknje in visoke postave. Tudi Magdica je menda pozabila nanj. Oče je bil prijazen z njo in jo celo neki večer šegavo vprašal po njenem črnošolcu.

In teden dni kesneje je bila Magdica sama na njivi. Bog ve, kod so hodile njene misli, ko je nenadoma zašumelo poleg nje, in njen mladi neznanec jo je objel okoli pasu. Zatrepetala je kot prepelica, ki se skriva v kotanji sredi goste pšenice in tišči glavico k zemlji, pa jo nenadoma zgrabijo trde roke. Planila je, a ni mogla in ni vedela, ali naj se poskusi oteti ali naj ostane.

«Kdo ste?»

Njen glas je plaho zadrhtel in oči so se ji orosile ter zableščale v mokrem lepem ognju. Tujec jo je naglo izpustil iz objema in se odkril pred njo. Osupnila je. Njegov obraz je bil prijazen in se je smehljaj, in ko jo je pogledal, so jo po vsem telesu spreletele iskre. Skoraj ji je bilo žal, da je zakričala kot otrok in mladi tujec jo je prijel za roko:

«Ali se me bojiš?»

«Stal je pred njo ves ponižen in ko ga je slišala govoriti, se je začudo pomirila. Še zmeraj se je smehljaj, ali nekako posebno, in njej je bilo hudo pri srcu.

«Zakaj se me bojiš?»

«Ne vem,» je zašepetala in povescila oči. Skoraj bi bila rekla, da se ga ne boji, saj je bil kot vsi ljudje, ali ne, bil je drugačen, bil je, kakor še ni videla enakega.

«Magdica!»

Zopet je osupnila, da se ta trenutek ni znašla; kako le vé za njeno ime? Saj je bil iz neznanih krajev in še nikoli nista govorila, komaj da sta se videla oni večer.

«Ali me poznate?»

«Zakaj bi ne poznal lepe Magdice? Videl sem te že zdavnaj, zdavnaj, s teboj sem hodil po polju, igral sem se s teboj in v sanjah sva bila skupaj, preden sem te videl.»

Govoril je tiho, skrivnostno, in oči so bile zatopljene in zamišljene, kot bi blodile bog ve kje in iskale davnih pozabljenih časov.

✕

✕

«O saj ni res! Še nikoli nisva hodila skupaj, odkod veste za moje ime?»

«Magdica, saj tudi vem, kje spiš.»

«O, ti!»

Hotela je biti huda, in ko je videla vroče bleščanje v njegovih očeh, jo je prevzela sladka groza. Obrnila se je, da bi odšla.

«Nikar ne hodi, Magdica,» je rekel naglo in ujel njeno desnico.

«Pa mi povejte, kdo ste!»

«Zakaj bi rada vedela? Danes ti ne povem, saj me vidiš!»

Iz oči ji je kanila solza, a njene ustne so se smehljale. Ozrla se je naokoli, ali ne prihaja mati, in ni vedela, ali bi se je bolj ustrašila ali razveselila.

«Oho, Magdica! In zdaj sem videl tvoje misli; gledaš, kje je mati, in se bojiš, da naju ne bi videla. Ti ljuba deklica!»

«Vi zares vse uganete.»

«Ali me nimaš nič rada?» je dejal nenadoma z gorkim glasom. «Zdaj hočem ostati zmeraj blizu tebe in bom oral kot tvoj oče.»

«Vi bi orali?» Skoraj se je zasmehljala in se tiho zamislila. — Rekli so ji, naj se ga varuje, ker je bog ve od kod, in da je celo črnošolec, ki vse vidi in ve. In zdaj pravi, da bi delal kakor hlapec in jedel črn kruh. Radovedno ga je pogledala in se na glas zasmejala.

«Ali se ti zdi čudno? Jaz bi oral, in ti bi pasla same bele, bele ovčice tam na travniku, kjer rastejo rdeče in bele rože. In solnce bi hodilo nad nama, in črna zemlja bi se valila za plugom. Pogledaj, saj sem močan!»

Objel jo je okoli pasu, vzdignil jo je in svoje ustnice je pritisnil k njenim prsim.

«Pusti me, hudobnež, saj si zares črnošolec!»

«Magdica, kdo sem? Črnošolec? Mogoče sem res, kaj misliš?»

Magdica se je skoraj prestrašila. — Če je nazadnje res oni mož, ki jezdi na belem konju skozi vasi, kadar se zbira nevihta v oblakih! Ne, ni mogoče! Ta lepi, mladi fant ni črnošolec! Čakala je, kaj poreče, in si mislila: Ali je zdaj videl moje misli?

«Zaradi tebe bi bil rad črnošolec, da bi prišel po te na belem konju in te nesel v beli grad, kjer bi se rada imela.»

«Lepo bi bilo,» je dejala deklica smehljaje, in njemu je bilo, kot bi ga objemal njen glas in njene oči, ki so tako rosno sijale pod temnimi obrvmi. «Lepo bi bilo, ali ni mogoče,» je pristavila zamišljeno.

«Zakaj bi ne bilo mogoče? Ali moraš priti prav na belem konju v beli grad? In če pridem na črnem konju in te peljem v lepo, visoko hišo sredi jablan in češenj, kjer je blizu gozdiček samih brez. Ali bi šla z menoj?»

«Pridi pome!»

Veselo je vzkliknila, razprostrla je roke, da bi poletela in objela svojo mlado ljubezen, svoje mlade dni in roso in škrjančke in visoka nebesa.

«Ná, vzemi za spomin!»

Stopil je čisto blizu k njej, da se je dotikal njenih las, in ji obesil okoli vratu na zlati verižici zlat srček.

«Ali boš mislila name, Magdica?»

Gorko in milo so sijale njene oči, smehljal se je njen obrazek in vdano mu je pogledala v oči.

«Mislila bom, gospod črnošolec,» je veselo kliknila. Hipoma se je obrnila in stekla po njivi, po mladi pšenici, ki je z mehkim, svilenim klasjem božala deklico po kolenih.

»Magdica, ali res?»

«Pridi pome, če si tudi črnošolec!»

«Srečno, Magdica!»

Šel je na konec njive, kjer je stala voda v široki, zeleni Murici in ki je bila zarastla z lokvanjem in rumenimi rožami in trstiko ter opasana z jelševjem, mladimi jagnedi in divjim hmeljem kot z bujnim, bohotnim vencem, ter se je izgubil za vrbjem.

«Snočkaj sem se jokala,
kaj sem ne večerjala —
Hopsasa, hajsasa,
gostovanje smo imeli.»

Mlad popotnik je hodil po goricah in veselo popeval. Mahal je s klobukom in palico, na plečih je imel ogrnjeno suknjo, z blatom oškropljeno. Poskakoval je po ozki kolovozni poti in včasih se je sumljivo opotekel pod grm ali mu je izpodrsnilo na mokri ilovici.

«Dobro in lepo mi je na svetu, kakor mlademu psu v bolhah!» Poplesaval je kot na domlatkih, kjer so zbrani vsi mlatci, s klasjem za klobuki in z ženjicami v naročju, ker je delo v kraju in je dobra volja gospodinja in so na mizi purani in krapci.

«Črnošolec sem, kakor mi je povedala sama Magdica, in dana mi je velika oblast: Delam točo in jezdim belo kobilu.»

Vzel je klobuk z glave in palico v naročje.

«Vse nove zdravice naj venkaj gredo, da se bo slišalo gor v Jeruzalem.»

Med petjem in razposajenim samogovorom, razgret in moker od znoja in rosnih kapelj, ki so škropile nanj z grmovja in dreves, je došel na vrh klanca in obstal pred rjavo, zanemarjeno kočo. Pogledal je, kje so duri, se zagnal vanje, udaril s pestmi, in odprle so se na stežaj, da bi bil skoraj padel v nizko, temno vežo. Ker ni videl nikogar, je sunil v druga vrata, ki so šla z ropotom narazen in stal je v zakajeni, z ilovico potlakani izbi.

«Kje ste, pijanci!» je zakričal in se skušal razgledati v dimu in zatohlem zraku.

Postelja, razmetana in nečedna, je bila prazna, na klopi, pribiti k leseni steni, ni bilo nikogar, ali vseeno je nekdo moral biti v hiši, zakaj slišal je naglo dihanje in šumenje. Stopil je bliže, povzdignil oči in zagledal je na peči dve osebi, ki sta prestrašeni planili narazen. Preden je izpregovoril prijazen pozdrav, je skočila s peči ženska postava v perkalnastem robcu in z zariplimi lici ter se oglasila:

«Oh, gospod črnošolec, nič kislega mleka nimam, ker je lisa —»

«Ti šentana lorbica, ali ne veš? Črnošolec pije danes vino. V svate grem, in drevi bo ples v goricah.» Stal je pred njo in je gorel v obličje, in njegov glas je vriskal po hiši.

«Ha, kako se ti pravi, vesela grešnica?»

«Barika sem, kličejo me tudi za Fekonjačo. Tistile je pa Tunej, ki sedi na peči. Pa je malo nor in nič ne sliši in nič ne govori. No, povej, Tunej!»

Dvoje sivih oči je plaho gledalo veselega pajdaša, ki je tako nenadoma vdrl k njima, zamajal se je širok klobuk, stlačen na podolgasto glavo, in usta so zagodla nerazumljive besede.

«Ha, ha, je že prav, pijanec! Le bodi gluha, samo da mi prineseš vina. Dol s pečil!»

Potegnil ga je za noge, ki so visele navzdol ob razpokanih in z blatom zamazanih pečnicah. Viničar se je upiral, grebel s prsti po zidu, se lovil z rokami, potem se je spustil in padel kot snop pred črnošolca. Ležeč na tleh se je potuhnil in se ni ganil. Fekonjača je sedla na posteljo in potegnila robec nizko na oči. Črnošolec je nehote ostrmel, stopil korak proti njemu in se zagrohotal na vse grlo:

«Ha — ha, Tunej, ležiš kakor urh v mlaki! Ti, lepa Barika, zdaj ni čas v posteljo, ali ne vidiš, da umira tvoj prijatelj? Vstani in ga poščegetaj po podplatih!» Fekonjača je stopila k viničarju, ga zmikastila, in ker se je delal mrtvega, ga je začela siloma

postavljati na noge. Obstal je sredi izbe, neroden, s povešeno glavo kakor okleščena veja, a zdajci se je zravnal, zakrilil z rokami in zakričal:

«Oh, prijatelji božji, ali jo vidite čarovnico, ki jezdi črnošolca! Črno srajco ima na sebi, z brezovo metlo ga poganja, ogenj pljuje. Obseden sem, obseden!»

Planil je in tiščal v zaprte duri. Fekonjača je stala kot vkopana, tudi črnošolec je gledal radoveden starega viničarja, ki je z glavo tolkel ob duri:

«Odprite se, odprite se!»

«Barika, ali je v resnici ob pamet tvoj Tunej?»

«Oh, šent ve,» je vzdihala Fekonjača in je gledala s plašnimi očmi. Bila je razoglava, kita las se je odmotala z njenega temena in ji visela žalostno po licih.

«Hoj, ti kum, ti si cigan, ki mu ni para! Kar tiho bodi in se ne gani, dokler ti ne ukažem. Ali ne veš, kdo sem?»

Stopil je k njemu in ga trdo zgrabil za pleča, a mahoma se mu je viničar izmuznil, odprl duri ter skočil v vežo:

«Črnošolec je prijezdil pome, ubogega Boštjana! V hiši sedi za mizo, in baba ga krmi s svojim mlekom.»

Izginil je za brajdami in z gorice se je slišalo zategnjeno kričanje:

«Obseden sem!»

«Ha, Barika, ali si slišala? Tvoj viničar govori, pa si rekla, da je mutast.»

Smejal se je črnošolec in z veselim strmenjem je odpiral okno.

«O, Tunej ni nor, in daleč naokoli mu ni enakega. Ali se dostiokrat zgodi, da je obseden?»

«Ali ne veste? Oni dan je videl vašega belega konja, ki se je gnal proti Šarju, in še meni ga je pokazal.»

«Ha, ha, kakšen pa je bil? Zakaj ga nisi zgrabila, Barika?»

«Kako ga bom zgrabila, ko je šel kakor huda ura. Topoli so se mu priklanjali in zvonovi so peli.»

«Volk ga namlati, Barika, nisem mislil, da si ga ti videla! Zdaj zoblje moj belec rumeno pšenico in pije vino s Sladkega vrha, jaz pa moram po opravkih okoli nejevernih viničarjev. Užejala me je hoja, in ti še odlašaj, namesto da bi mi prinesla vrč jeruzalemca! Kaj bo s teboj, saj se mi smiliš, če te bom moral zapisati v črne bukve.»

«Tega pač ne delajte, saj grem hitro, hitro po vino, le bojim se, da vam ne bo teknilo.»

«Ti kar prinesi, Barika, se bo že videlo, kaj in kako!»

Viničarica je šla in ko se je čez dolgo vrnila, je bila plašna in je strahoma ponudila črnošolcu vrč z vinom.

«Le ti pokusi prva! Vrag ve, kaj si mi prinesla!»

«Veste, je vino in ni vino —»

Črnošolec je pokusil, a naglo je odstavil vrč in pljunil:

«O ti nesrečna pokora! S takimi splavki mi strežeš? Čakaj, kadar pridem s točo —»

«Oh, nikar, gospod črnošolec! S Tunejem nimava boljšega, ampak tam pri Paludovih imajo vino, ki se mu lahko reče gospod. In danes je v zidanici sam gospodar z Magdico. Tam na ovinku je tisti lepi hram med palmami, kjer gre ena pot v vas, in druga zavije med gorice. Odkriti se moraš tistemu vinu.»

«Ti prelepa grešnica, zakaj mi nisi povedala takoj? Nič se ne boj, tvoj trs ne bo videl moje toče. Srečno, pozdravi ubogega Boštjana!»

Zamahnil je z roko in planil skozi duri. Na cesti je postal, govoril sam s seboj, pogledal na nebo in šumo in krenil naprej med goricami. Prišel je do zanemarjene kočice, ki je že razpadala in se prihulila kot matora starka pod slamnato streho, ponekod preperelo in okajeno, a drugje z mahom zaraščeno. Zato se je veseli popotnik ustavil in zakričal proti durim:

«Nejeverniki, pred črnošolcem zapirate? Kadar zopet pridem, bodo jokale vaše gorice.»

Zažugal je s pestjo proti nizkemu krovu, ki ga je podpiralo črvivo tramovje. Pri tretjem hramu je zagledal pri oknu drobno in prestrašeno žensko obličje, ki je neutegoma izginilo, ko se je pokazal na poti. Šel je in vstopil v hišo. Tam ni bilo žive duše, samo na mizi je stala skleda kislega mleka. Zaklel je in zbežal na cesto.

«Dnes je lep, veseli den,
kaj je ne dovoljen vsem;
ena še med nami je,
ki se joče celi den:
Za svoje lepe mlade dni,
za svoje rdeče pantlne.»

Pel je in mahal s klobukom grede dalje po ozki kolovoznici, ki se je zavila okoli hriba in šla po strmini proti zidanemu hramu, med topoli, obraslimi z bršljanom.

«Moj dragi, sedajle je prišla tvoja ura. Pokaži, kaj si se naučil v črnih šolah!» Kot bi hotel samega sebe osrčiti, se je zasmejal in skočil proti zidanici. Stopil je v hišo in zagledal Magdico. Bila je sama. Stala je pri mizi in se gledala v zrcalo.

Lasje so ji razpleteni padali po hrbtu, in ves obraz se ji je smehljajal kot oblit od gorkega veselja in sladke zavesti, da je lepa in mlada. Okoli vratu je imela ogrnjen židan robec in na prsih zlat srček, ki ga ji je dal tisti dan na njivi in ki ga je zatajila pred materjo.

Ob njegovem prihodu se je sunkoma zganila, oči so se ji zableščale, in obstala je brez glasu. Z enim korakom je bil pri njej, ki je nehote vzdignila levico proti njemu... Smehljaje jo je poklical:

«Magdica!»

Objel jo je, in ker se je nalahno branila, je nagnil njeno glavico in jo poljubil.

«Magdica!»

Deklica se je boječe odmaknila in se ozrla proti vratom.

«Nikar, nisem sama,» je zašepetala in burno dihala, da je drhtel srček na njenih prsih.

«Vseeno, prelepa ljubica, danes se ne bojim sto vragov. Tako sem vesel, kakor še nisem bil —»

Dotaknil se je z ustnicami njenih lic in čela in oči, zakopal je obraz v njene dišeče lase in si jih skušal oviti okoli vratu, a takrat je začutil udarec po plečih. Ozrl se je in zagledal njene očeta.

«Kdo ste, kaj bi radi z mojo hčerjo?»

Črnošolec ni izpustil dekleta iz objema, postavil se je, kakor bi hotel braniti svoj sladki plen pred nenadnim napadom, in je hladnokrvno pričakoval, kaj bo storil oče Palud. Čutil je, kako drhti deklica v njegovih rokah, čutil je mehko gorkoto njenega telesa in niti na misel mu ni prišlo, da bi jo izpustil.

«Kaj iščete pri nas, kaj hočete?» je vprašal zopet hudi gospodar in ga odtrgal od nje.

«Ali ne veste? Vašo Magdico.»

Črnošolec se je mirno zasmehljajal in je hotel iznova objeti deklico. Presenečen je stopil oče k njemu, prijel ga je za vrat in mu pogledal v oči. Ali ima opraviti z blaznim človekom? Oni se ga je lahko otresel.

«V resnici, hčer mi dajte, kaj naj iščem drugega?»

«Nikar se ne norčujte, saj ste pijani ali pa —»

«Da sem nor, mislite, ha-ha-ha! Ali ne vidite, da sem črnošolec, in vse mora biti moje, kar zaželim.»

Gospodar je poslušal osupel čudnega snubača, in jezne besede so se trgale iz njega, ko je zakričal:

✕

Cvetko Golar: Beli konj.

✕

«Nosite gosposko suknjo in tu zapeljujete nedolžnega otroka ter se obnašate kot cigan.» Ves je gorel v rdeči obraz, na katerem se je menjala srditost z ošabnim prezirom.

Mladi neznanec, ki se je imenoval črnošolca, je temno pogledal jeznega očeta in je zardel v obraz. Vsa močatost in srčnost sta ga minili, streznil se je in obšel ga je sram.

«Zakaj? Jaz bi rad v resnici vašo hčer!»

«Vraga, molčite vendar, kam bi z njo? V koš pa po svetlu!»

«Nikar tako, saj me ne poznate!»

Bil je razburjen in se je tresel ter ni vedel, kaj naj stori. Čutil je, da je izgubil igro in da se nahaja v čudnem smešnem položaju. Pozabil je, kar je bil namenil, in zdaj se je začel v zadregi smejati.

«Priatelj, to mi ni mar,» je odgovoril gospodar Palud bolj mirno. «Danes je najlepše, da se ločiva. Vi ste vinski, in zato se ne razumeva.»

«Oče, saj ni tako hudo! Rekel sem, da me je resnica, kar govorim.»

«Ali že spet začenjate, no, Magdica, pa reci, ali pojdeš s tem petelinom? Ha-ha!»

Rdečica je oblila hčer, ki je trepetaje poslušala trde besede očetove, in bilo ji je hudo. Sklonila je glavo in ni odgovorila. Črnošolec jo je gledal z veselim in živim očesom, kot bi si mislil: Ah, kako boš še ti moja!

«Veste, gospod ali kar ste že, lahko greste. Mogoče vas čaka spodaj v brezju ciganska Gera. Pa spet pridite, kadar bomo štruklje pekli.» Zasmel se je gospodar tej šali in mu obrnil hrbet.

«Hvala za vabilo, nisva se videla zadnjikrat,» je dejal gost in naglo odšel.

Neprijetno je bilo Paludu po tem razgovoru in zmeraj bolj se mu je dozdeval znan mladi tujec, ali nikakor se ni mogel spomniti, kdaj in kako bi ga bil videl. Podprl si je čelo s pestjo in mislil. — Nazadnje bo res tisti školnik, o katerem so govorili sosedje, da je prè grozno učen in je prišel z visokih šol, pa hoče zdaj biti kmet. Natočil si je kozarec vina.

«Glej, Magdica, ob ženina si! Je že šel, ha-ha, in jezo je nesel s seboj. Ali ti je žal za njim?» Izpil je drugi kozarec in pogledal hčeri v beli, tihi obraz.

«Nič ne misli nanj, saj veš, da je bil nek presneti kajon. Na, pij, dekle!»

Takrat je odprla duri baba Fekonjača in je vstopila v hišo, razdrapana in blatna.

«Joj, gazda! Črnošolec je bil pri nas, in Tunej se ga je tako ustrašil, da se mu je zmešalo. Po goricah leta in tuli.»

«Zanj se le nič ne boj! Tunej že ve, zakaj je nor. Pij, Barika!»

«Na zdravje, gazda!»

Ko je izpila, je povedala, da sta postregla z najboljšim vinom črnošolcu, ki pa ni hotel piti. Samo grozno je gledal in žugal je s točo, ki jo je imel v torbi. Tuneja je vlečl za pete in ga vrgel skozi zaprte dveri. Ko je počil po mizi, so se utrnile iskre in ogenj je skočil do stropa. Zunaj pred kočo ga je čakal beli konj; kadar je zahrskal, so se zamajale brajde, kadar je udaril s kopiti, se je zamajala koč. «Bog nas varuj hude ure!»

«E, ti si se napila, pa se lažeš, kot bi te najeli. Vidiš, pri nas je tudi bil, pa mu nismo dali vina, in hud je bil na nas.»

«Veste, črnošolcu se ni dobro zameriti. Kar želi, mu moramo dati, drugače pride sam in si vzame.»

«Kaj vse ne poveš?» se je veselo začudil gospodar in udaril ob mizo. «Od nas je hotel nevesto, pa mu je nismo dali. Magdico je hotel.» Ni se nehal smejati veseli oče in je iznova natočil kupico.

«Kaj bo pa zdaj?»

«A — a, Magdico je hotel? Iz tega ne bo nič dobrega. Mogoče pride sam po njo, saj ima belega konja. Magdica, ali se nič ne bojiš?» Fekonjača je zamišljena strmela in se pokrižala.

«Nič! Še rada bi šla!»

Deklica se je zasmejala in podala babi kupico.

«Jaz pa ne bi šla z njim, Bog ve, kam bi me zapeljal! In takrat pride, kadar se dela vihar.»

«Da, Barika, ti si modra tetica! Nič se ne boj, saj črnošolec je šel in ne bo ga nazaj. Dobro sem mu zakuril,» je veselo pravil oče Palud prestrašeni viničarki.

«Ne vem, če je bilo prav. Za mejo sem bila skrita in sem ga videla, ko je zavil nekam dol v brezje. Pa bled je bil in nekaj je mrmral.»

Fekonjača se je pomikala proti durim, in ko se je zahvalila za vino, je naglo odšla. Zunaj se je plašno ozrla navzdol proti lesu, ali ne vidi črnošolec, da je bila tam, kjer so mu slabo postregli.

«Ha-ha, torej ti bi morala biti črnošolčeva nevesta!»

Vzdignil je gospodar kupico, ali ker je menil slišati tiho ihtenje, se je ogledal in je videl hčer v solzah.

(Konec prihodnjč.)

Cvetko Golar:

(Konec.)

Beli konj.

Zelene, rjave in razorane črne njive so se zgrinjale v dolini, vrhovi jelš in brez in topolov so tonili v megli in za njimi ravnina do daljnega obzorja. — Ne v divjem gozdu, ne v skalnem gorovju, temveč sredi zelenega in prostranega polja stoji koliba stare čarovnice. Na vse štiri strani prosto in brez mej tečejo jasne sape, ne zadevajo se ob cerkve in križe, in nebo se je razprostrlo visoko in čisto v svoji neizmerni globočini. Sem ni slišati posvečenih zvonov, le svobodna pesem poljskih ptic se nosi srebrna v neobsežno, zlato ozračje. — In ne v črni noči in temnem viharju, kadar zavijajo volkovi in pogubljene duše, takrat ne stoji koliba stare čarovnice. Ako pa gre popotnik po beli samotni cesti, ki vodi po lepem širokem polju ob pol-danski uri, ko stoji solnce tik nad njegovo glavo in ni oblaka in ni meglice v zraku, tedaj zagleda ob svoji levici čudno kolibo:

Nizka je in kot zakopana v zemljo, okrogla in s plavimi okenci, s pšeničnimi stebli je ovita in s klasjem pokrita. Popotnik pride bliže in že je tik pred njo, stegne roko, misli prijeti za kljuko, a mesto nje zagradi v svojo dlan, in kolibe ni ne blizu ne daleč.

Ko pa je šel posetit črnošolec staro čarovnico, ni izginila njena kočica. Odprl je duri, in naproti mu je stopila strinja s pepelnimi lasmi; njene oči so tlele globoko pod razoranim čelom, in dolg, oster nos je silil k bradi. Odprla je usahle ustnice in izpregovorila:

«O, moj sinko je tukaj, moj prijatelj!»

Hotela ga je objeti z dolgimi, suhimi rokami, in ko se ga je dotaknila, je zakričal:

«Proč! Nisem več črnošolec! Jaz sem Šonajev Matija.» In kot bi trenil, je izginila čarovnica in njena koliba —

Vzdignil se je iz mahu in si brisal zasanjene oči. Nad njim je šumela zelena hrastova krona, nanj so se usipale rosne kaplje. Hladni zrak mu je sopel v lica, in na vzhodnem obzorju je vstajala rdeča in zlata zarja. Pogledal je krog sebe in šel po stezici med poljem proti jagnedom, ki so v dolgi vrsti stali na koncu travnika. Hodil je naglo, da bi bil v hiši, preden vstanejo posli in mati.

«Kaj le misli o meni oče Palud in kaj bo rekel, kadar zopet pridem.»

Gledal je v tla in bil je bled in kuštrav, ko je stopil na dvorišče.

«Matija gre.»

Mlada dekla ga je prva zagledala in zavriščala, kot da se bliža volk. Skrila se je za hlevna vrata in gledala z začudenim smehom mladega gospodarja. Mlajši hlapec je bos priletel od nekod, druga dekla je skočila izpod krave z žehtarjem penečega se mleka.

«Bog daj, gospod! Kje pa ste bili?»

Star hlapec je prišel naproti s klobukom pod pazduho in se je šegavo muzal. «Tako smo vas že pogrešili.»

«Hoj, kaj si ti, Tomaž? Ali te še ni naduha vzela?»

«Poglej, kako se mu šibe kolena kot oženjenemu vrabcu,» se je zarežal hlapec.

«Oh, ako te sliši!» Dekla ga je dregnila s komolcem in se pri-
jela za trebuh.

Ko je stopil Matija v vežo, je stala Šonajevica ob kuhinjskih durih. Bila je upognjena in zdelo se je, da se je zadnje dni še bolj postaral njen skrbi polni obraz. Sklenila je roke in se zavzela:

«Sveti križ božji! Ali si živ ali si duh!»

«Mislim, da sem Matija. Samo lačen sem.»

V hiši je sedel za mizo. — Saj lepo in kratkočasno je bloditi po vaseh in goricah, ako veš, da te čaka gorka in prijazna hišica. Veselo je spati na listju in mahu s pastirji in berači ter si misliti: Jutri sem doma v mehki, pernati postelji! — Gledal je okoli sebe to staro, čestitljivo pohištvo, ki ga je mati kot nevesta pripeljala k hiši, in lepe spomine so mu vzbujale starinske podobe po stenah. In lahko in veselo mu je zaigralo srce, kadar se je spomnil Magdice.

«Kod si hodil? Celo večnost te ni bilo, in vdova je bila v nedeljo pri nas,» je pravila mati in postavila južino predenj.

«Mati, bil sem pri svoji nevesti, hodil sem okoli lepih ljudi, zato mi nikar ne govorite o vdovi! Povejte mi rajša kaj o Paludovi Magdici!»

«O Paludovi? Saj niti ne vem, če jo poznam. Zelo mlada mora biti. Pa kaj je s tisto?»

«Moja nevesta je.»

«Saj je vendar še otrok tista Paludova iz Noršinec. Oh, Matija, imej pamet, saj sem ti že rekla, da je vdova za devet deklet.»

«Joj, vi in vaša vdova! Ali mi ne privoščite mlade neveste?»

«Pa kaj bo rekla ona, kateri sem te že obljubila? Vsa v židi je prišumela v nedeljo, in tako stara tudi ni. Le nikar se ne ženi samo z očmi!»

«Kaj sem že mislil, mati, jutri pojdem v vas k nevesti.»

«Ali res? K vdovi? No, vendar te je srečala pamet.»

«Kdo misli nanjo! K Magdici grem. Lahko noč!»

Legel je na klop, in ko mu je mati potisnila blazino pod glavo, je zaspal.

Močno je sopel veter, in tam v daljavi je vstajala črna nevihta in šla bliže in bliže. Težki oblaki so se vlekli od severa, blisk je švigal po njih in jih gnal na dolgo pot.

«Nocoj je viharen večer, Magdica,» je dejala mati. «Ali te ne bo strah v hramu? Pa spi v hiši!»

«O, saj sem že velika, in nocoj mi je tako veselo pri srcu. Kar zaplesala bi s kakim mladim ciganom! Vidite, kako sem spočita in rdeča, oh, nocoj bi šla najrajša na vas k Liziki in Tili, pa dečki bi tudi morali biti zraven.»

Razposajeno se je zasmejala deklica in tudi očetu je nagajivo pokimala.

«Da, očka! Tako sem zdrava in močna, da bi se šla metat in vem, da bi vsakega vrgla, še Martinka, čeprav je cel medved.»

«Magdica, kaj le govoriš, jutri boš pa bolna!» Mati je s smehljajočim očitanjem pogledala hčer, ki je zaplesala po izbi.

«Pa grem spat, ker ste sitni, še lahko noč vam ne voščim in jutri bom spala vse dopoldne.»

«Kar spi, in nanorela se boš tudi, če ne prej, ko bomo brali,» se je oglasil oče Palud in jo potegnil za kito. Stopil je pravkar v vežo.

«Vi ste že bolj prijazni, očka, zato pa tudi nisem huda na vas.»

Deklica je švignila, lahna in sveža, skozi duri in v hramu, kjer je spala, je pogledala na okno:

«O, nocoj je črnošolčeva noč. Na konju bo jezdil in točo sejal, kot je povedala Barika.»

Sedla je na posteljo in je gledala v temo, ki je vsak hip zasijala od bliskavice.

«Moj črnošolček je vseeno ubog fant! V taki noči mora na težko pot, skozi vihar jezdi, po gromu se pelje, nad gozdovi po vrhih smrek in kostanjev se sprehaja. In jaz bi ga skoraj rada imela, še rajša kot Slavičevega Mihaleka. Samo, da ne bi bil tako silen, oh, v resnici me je strah, kadar se spomnim njegovih oči.»

Zunaj so šumeli vrhovi jablan in na vasi so se oglasili psi.

«Pa saj ne prihaja črnošolec! Ob takem vremenu, in še nima pokoja. Lahko noč, srečno hodi in se vrni s potovanja in drugič bodi bolj prijazen!»

Deklica še ni bila slečena, ko je potrkal na okno.

«Kdo se je vzpel tako visoko? Ali je prislonil lestvico? Le trkaj, jaz že spim. O, odpirat ti ne grem, če si prav Mihalek ali pa celo črnošolec. Kar spravi se, da te ne slišijo očka, drugače bo jo!»

Deklica je zaspala, kar jo prebudi iznova trkanje.

«I, kdo si vendar, ki hodiš v taki noči okoli? Ali ne veš, kaj je bilo z Matjažem? Ubili so ga tam v Vogričevcih.» — In začela je tiho peti:

«Matjaž Žumber, kam potuješ,
kaj tak sam okoli greš?
Nič ne čuješ, nič ne vidiš,
sam za svojo smrt ne veš.»

«Magdica, pojdi z menoj!»

Poklical jo je vabljiiv glas, in dekllica je vstala in odprla okno. Skoraj bi zakričala, a grlo je imela zavezano in jezik ni govoril, hotela je planiti v posteljo, a ni mogla: Pod oknom je bil črnošolec. Sedel je na belem konju in jo je prijel za roke:

«Ne boj se, Magdica! Saj sem tvoj ljubí, in ti si moja prelepa, prelepa ljubica!»

Takoj je bila potolažena in strah je izginil iz njenega srca.

«Ah,» je lahno vzdihnila, «kako si me prestrašil!»

«Magdica, ali se me bojiš?»

«Ne, saj sem tvoja, in še preveč mislim nate, in vse drugo mi ni mar, kadar si pri meni.»

«Ti, ljuba dekllica! Glej, kaj sem ti prinesel, ker si moja in te imam rajši od vsega na svetu.»

«O, prstan, in ves je zlat! Ali je zame?»

«Saj ga že imaš na prstu, pojdi z menoj! V mojem naročju boš jezdila.»

«Počakajva jutra! Nocoj je nevihta, in mene je strah.»

«Saj si mi obljubila, saj si rekla, naj pridem z belim konjem, da te vzamem s seboj.»

«Podaj mi roko, moj dragi!»

Vzel je in potegnil dekllico k sebi na konja, ki je divje zahrzal, se vzpel in planil in splaval iz vasi. Vzdignil se je nad hiše, in jezdila sta nad polji in logi, nad tolmuni in reko. Pod težkimi oblaki, ki so jih gnali vetrovi, sta letela nad gozdom, ki se je ruval in bučal globoko pod njima. Plavala sta nad cerkvijo in pokopališčem, kjer so se bliskali zlati križi in se belili kamni nad grobovi, med cipresami in vrbami. Magdica je trepetala in zaprla oči.

«Ali se bojiš? Glej, takoj bo vse utihnilo.»

✕

✕

Črnošolec je vzdignil roke in mahoma se je plegla nevihta, in noč je bila tiha in jasna. Lunin srp je sijal belo na visokem nebu, in prosojne megle so valovale kot pajčolan med dolinami.

«Ah, meni je tako sladko in grozno! Pelji me domov!»

Zavila sta nad jeruzalemskimi goricami in z naglico, da je Magdici pohajala sapa, sta zletela nazaj in že sta bila nad vasjo. Konj se je spotaknil ob topolov vrh, ki je stal pred hišo, in padli so na zemljo. — — —

«Ah,» je vzdihnila Magdica in odprla oči. «Kje je črnošolec in kje je beli konj,» so bile njene prve misli. «Saj sem le sanjala in oblečena sem spala.»

Vstala je, zakaj skozi okno je gledalo belo jutro in solnce se je smehljalo nad goricami.

«Mati, ali sanje kaj pomenijo?»

«Ti si že pokonci? Ali nisi mogla spati?»

«Ali sanje kaj pomenijo?»

«Seveda, vsake sanje so pol resnice. Oni dan se mi je sanjalo, da je zgorela cerkev, in koj na vse zgodaj se mi je zažgal predpasnik. Ali se ti je kaj sanjalo?»

«Oh, nič!»

«Pa vendar!»

«Nič!»

Stopila je pred hišo, pogledat oni visoki topol, ob katerem se je v sanjah spotaknil konj. Naproti je prišel bel petelin, ki je iskal po dvorišču zrnja in jarčice.

«Pa se saj niso že izpolnile sanje,» je pomislila deklica. «To vendar ni beli konj, ki me je nosil nad njivami, in tudi jezdeca ni nikjer.»

Dopoldne je ostala Magdica doma. Likala je perilo in je ravno pihala v oglje, da se razžari, ko je zaslišala na cesti konjski topot in drdranje voza. To jo je zelo zanimalo, zato je z železom v roki skočila iz veže.

«Je že res,» je rekla deklica. «Konj je, črn konj in mlad in lepo se nese. Ali se uresničujejo moje sanje? Kdo pa sedi na vozu?»

Natančno je pogledala, in čudno! Srce ji je začelo kovati in tolči, lica so ji zaigrala v rožni žerjavici, ali ne od ognja. Mlad mož se je vozil s črnim konjem, in tisti je moral Magdico poznati, zakaj začel je vihteti s klobukom, ko se je bližal hiši, in jo je poklical po imenu.

Bliskoma je planila deklica v vežo:

«Črnošolec je tukaj!»

Popustila je železo in zbežala v hram.

«Kaj le govori ta stvar,» si je mislil oče Palud, ki se je malo prej vrnil od oranja, in stopil na prag. In tudi njega se je polotila čudna zadrega, ko je videl tujca skočiti z voza.

«Bog daj, gospodar!»

Ta pozdrav je moža spomnil na gorice in mladega snubača.

«Ali se ne spominjate? Zadnjič se nisva razumela, in tudi dan je bil posebne vrste —» se je smehljaj mladi gost.

«Seve, pa kdo bi vas poznal, saj ste Šonajev? Stopite v hišo na kratek pomenek!»

«Saj zato sem prišel, oče!»

To je slišala Magdica v hram, kjer se je nemirna in drgetaje stiskala v temen kot, in nenadoma se je spomnila pijane babe, ki je blatna in razdrapana šarila okoli zidanice ter pravila malo poprej o veselem gostu, ki ga je oče nagnal s trdimi besedami, da prijezdi po njo in jo odvede s seboj na belem konju. In ko je čez nekaj časa zaslišala očetov glas, ki je vpraševal po njej, si je komaj upala odpreti vrata.

«Magdica, črnošolec je prišel po te, ha-ha!»

Zagledala je znano, drago obličje in rosnih bleščečih se oči se je zgrudila Matiji na prsi.

Dr. Joža Glonar:

Martin Pegius (Pegie, Pegesus) iz Polhovega gradca.

(Iz delavnice «Slovenskega biografskega leksikona».)

Za življenjepis tega znamenitega jurista je prvi sistematično zbiral gradivo Radics; na podlagi avtopsije je izkušal sestaviti kolikor mogoče popolno in točno bibliografijo njegovih del in iz del samih poiskati kaj več, kot so o Pegiusu vedeli povedati dotlejšnji njegovi biografi. Posrečilo se mu je dognati naslove trinajstih del v raznih izdajah. Ker je svoj spis sestavljal na Dunaju, je vestno zabeležil vse izvode, ki se nahajajo v dvorni in vseučilišni knjižnici. Od tam ga je poslal v Ljubljano, kjer je izšel v publikacijah juridičnega društva.¹ Ker se je prej čital na seji društva 6. maja 1864.,² se je pač kdo, najbrž

¹ Martin Pegius aus Krain, ein juridischer Schriftsteller des XVI. Jahrhunderts. Bibliographische Skizze. (Verhandlungen und Mitteilungen der juristischen Gesellschaft in Laibach, II, 1866, 181—194.)

² Ravnotam, str. 197.